

umetnost kritika politika

likovni
program
CZKD
2019

Centar za kulturnu dekontaminaciju

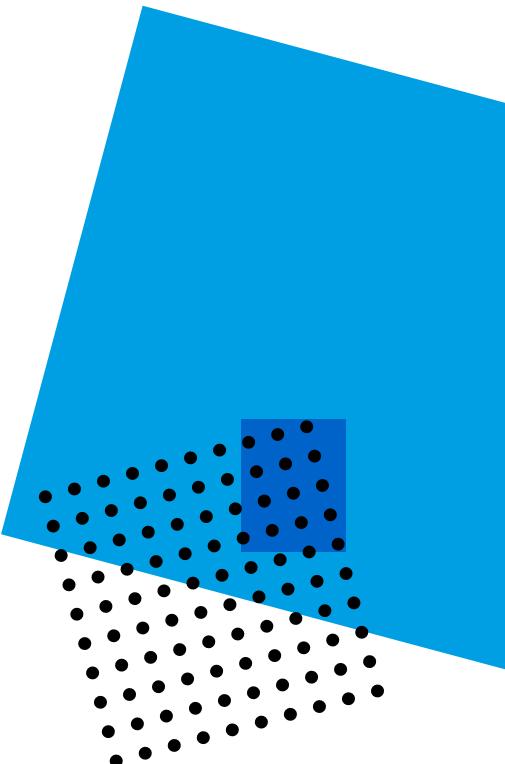
Likovni program: Umetnost, kritika i politika

Urednik: Dejan Vasić

Kada sam prihvatio poziv Borke Pavićević i Aleksandre Sekulić da uredujem likovni program Centra za kulturnu dekontaminaciju, bilo mi je važno da uspostavim kontinuitet sa praksom centra putem povezivanja izložbenih i diskurzivnih aktivnosti, kao i da nastavimo sa pružanjem podrške za nove produkcije, afirmaciju kontinuiteta eksperimenta u umetnosti, resursa kritičke i umetničke produkcije, kao i njihove reaktivacije u savremenim (post) jugoslovenskim društвima. Okosnicu likovnog programa "Umetnost, kritika i politika" činila su četiri izložbena programa, putem kojih smo otvorili pitanje politike estetike unutar medija performansa, filma, videa i fotografije. Likovni program fokusiran je na predstavljanje savremene umetničke produkcije, koja koristi i dalje razvija medije i politiku estetike, koji su činili osnovu politike izlaganja umetnosti sedamdesetih. Pored organizovanja performansa, projekcija filmova, video radova i izlaganja foto-dokumenata, likovni program bio je propraćen sa četiri javna razgovora sa umetnicama i umetnikom, kao i sa kustoskinjama i kustosima, istoričarkama i istoričarima umetnosti, na kojima smo diskutovali i kontekstualizovali izložbe. Same razgovore treba posmatrati kao izloženost ka javnosti, odnosno izložbe kao sredstva medijacije i okretanja kritike ka sebi (udomljavanje kritike), sa konstruktivnim i efektivnim stavom. Program je kustoski koncipiran u okviru jednodnevnih, dvodневnih i trodnevnih izložbi, kustoske strategije razvijane na umetničkim događajima sedamdesetih, ali i kao "nešto što remeti" vrlo zbijeni raspored centra koji godišnje proizvodi više od tri stotine programa, i šire destabilizuje ustaljeni način izlaganja umetnosti u okviru višenedeljnih statičnih izložbi.

Likovni program "Umetnost, kritika i politika" otvorio je društvena i politička pitanja kontekstualizacije i nasleđa umetnosti 70ih i nove umetničke prakse, ali i njihove reaktuelizacije i politizacije danas (Milan Božić i Jelena Vesić); odnosa države prema pružanju podrške i neophodne nege ljudima u trećem životnom dobu (Vlasta Delimar); odnosa države naspram umetnosti i uloge umetnice u društvu, kao i pitanje medicinske podrške, razumevanja i ljubavi u asistiranim pokušajima u ostvarivanju u ulozi majke (Ivana Smiljanić); kao i političkim indikacijama upisanih u pitanje granica i države porekla u kompleksnim geopolitičkim odnosima (Lana Čmajčanin). Umetnost je nerazdvojivo vezana za kontekst u kojem nastaje, stoga je bilo važno otvoriti prostor za kritičke i političke umetničke prakse koje se sa postojećim deregulisanim društvenim stanjem i devastacijom ne mire, naprotiv konstantno ga čine vidljivim i dovode ga u pitanje.

Zahvalujem se na dugogodišnjoj saradnji, poverenju i ljubavi umetnicama Vlasti Delimar, Ivani Smiljanić, Lani Čmajčanim, umetniku Miljanu Božiću i koleginici Jeleni Vesić; učesnicima u razgovorima i autorima tekstova u publikaciji, koleginici Mirjani Dragosavljević, Maji Stanković, Aleksandri Sekulić, kolegi Vladimиру Bjeličiću, kao i Marijani Markoskoj koja je vizuelno uboliočila publikaciju; na izuzetnim fotografijama sa događaja umetnici Aleksandri Ajduković, umetnicima Srđanu Veljoviću i Draganu V. Jovanoviću, kao i Vladimiru Jeriću na fotografijama, Maši Miljković, Ivanu Zupancu i Nenadu Glišići na video dokumentaciji. Zahvalio bih se i institucijama koje su podržale realizaciju likovnog programa, Ministarstvu kulture i informisanja Republike Srbije na finansijskoj podršci; na tehničkoj podršci u realizaciji Muzeju savremene umetnosti u Beogradu i posebno Vladi Vidakoviću, Kulturnom centru Beograda i koleginici Zorani Đaković Miniti, Fakultetu likovnih umetnosti, Galeriji Remont i koleginicama Darki Radosavljević, Mariji Radoš i kolegama Miroslavu Kariću i Saši Janjiću. Koleginicama iz Centra za kulturnu dekontaminaciju direktorki Ani Miljanić na ukazanom poverenju, Aleksandri Sekulić, Slavici Vučetić, Danici Stojanović, Ani Čosić, Loli Joksimović, Ljubici Slavković, Luni Đordjević, Ani Isaković; kolegama Draganu Škoriću, Nikoli Cakiću, Adamu Randeloviću i Dejanu Pantiću koji su pružili tehničku podršku za izložbe i razgovore. Posebnu zahvalanost dugujem Borki Pavićević na poverenju, podršci, razgovorima, dobromernim kritikama i savetima kojima je doprinela u konцепciji likovnog programa.

Vlasta Delimar

Performans „Magda“

Performans „Magda“ Vlaste Delimar,

u kom učestvuje i Milan Božić.

Tonski zapis: Krešo Delimar i Anna Moor

Datum održavanja nije slučajan, naime – 1. listopada je Međunarodni dan starijih osoba. UN je tom rezolucijom želio naglasiti važnost osiguranja životne sredine prilagođene potrebama i sposobnostima osobama treće dobi. Time se želi potaknuti države da starijim članovima osiguraju zadovoljenje njihovih potreba i omoguće im sudjelovanje u društvu u skladu s njihovim fizičkim i intelektualnim sposobnostima. Upravo zato „Magda“ na poetičan način ukazuje na naše genetsko nasljeđe, žečeći nas nagnati da promislimo o tome što smo dobili od predaka, a što proslijedili potomcima. To što smo pritom nemoćni u odlučivanju jesmo li htjeli nešto naslijediti ili se grozimo nekih svojih karakteristika, također pripada temi starenja: tek u zrelim godinama daje nam se prilika razlučiti što smo stekli a što naslijedili (nikad završena debata: nature vs nurture).

Performans „Magda“ emotivna je priča o jednom životu iz kojeg je proizašao drugi pa treći... Jer takav je život, onaj za koji i u smrtnom času kažemo da ide dalje... Međutim, Magdin život se pomalo gasi, ona se suočava s tim. Tijelo je trošno, i koliko god da razum zna da smo već rođenjem postali smrtni, duh hoće još malo. Potomci su sada preci, a novi potomci suočavaju se s nedaćama starosti. Tada se postavlja moralno pitanje o prioritetima: što, koliko i kako možemo učiniti za one koji su nas donijeli na svijet? Ako umjetnost treba odgovoriti na važna životna pitanja, onda se mora moći nositi i s temom starenja, nemoći, smrtnosti. Magda

Desno:

Vlasta Delimar „Magda“, performans, 2019,

foto: Srđan Veljović

nam pruža mogućnost učenja i spoznaje kako se pripremati za starost, kako uspješno starjeti, odnosno kako se izboriti za dostojanstvenu starost, osobito u društvu koje se pre malo brine za svoje starije sugrađane. No, Magda se nije uspjela dobro pripremiti za svoju starost, pitanje je: hoće li to uspjeti nama? Performans „Magda“ posvećen je i starijim osobama, a posebno u Hrvatskoj gdje je skrb za njih na granici, pa i ispod, ljudskog dostojanstva.

Milan Božić

Performans

„The Biggest“

02.10.2019.

Koju cijenu moram svakoga dana platiti kako bih doista bio samostalan, kako bi istinski bio svoj, kako bi moje vidljivo vanjsko ja bilo uistinu moje unutarnje ja?

Živeći i odrastajući u okuženju obitelji, familije, škole, ulice, sela, kvarta, grada, društva, države odgajali su me i nastojali formirati upravo onako kako je to nametalo trenutno okruženje, ne obazirući se na moje osobine, afinitete i mogućnosti. Upravo to okuženje koje se samo na riječima, ali ne i stvarno djelatno, lažno se brine za dobrobit svih svojih pripadnika zapravo guši pojedince kao samostalne osobe, oduzima im stvarne slobode, guši osobnost i samostalnost, nastojeći ih preotpiti u bezličnu homogeniziranu masu pogodnu za kontrolu, manipulaciju i svakojako iskorištavanje usaćujući pojedincu lažan osjećaj zajedništva i pripadanja a zapravo zaraziti ga trajnom nesigurnošću, ovisnošću, malograđaštinom, lažnim moralom, strahom od etiketiranja, strahom od osude i ugožavanja osobne egzistencije, koje kao oružje koristi protiv nepočudnih i navodno opasnih slobodnomislećih pojedinaca Susreo sam čovjeka – umjetnika- samostalca- osobenjaka, koji svoj život pretače u umjetnost i umjetnost pretače u život. To je TOM. Život i umjetnost za njega su istovjetni, nema razlike između života i arta ili ako to kaže TOM „sve je film“ i „čim u jutro otvorim oči vidim film“.

Desno:
Milan Božić „The Biggest“, performans, 2019,
foto: Srđan Veljović

Ovaj veliki umjetnik za mene predstavlja orijentir, putokaz, svjetionik koji razgrše maglu svekolike gluposti, konformizma, pokazujući što je istinski art. Ovim projektom želim nanovo skrenuti pozornost na njega i njegov opus, jer treba stalno podsjećati na to što on i njegov art zapravo predstavljaju. Nakon smrti umjetnika i njegov rad može umrijeti ako se ne razmišlja i ne govori o njima. Meni kao pojedincu, kao osobi, moje tijelo i moj um jedinstvena su i nerazdvojiva cjelina i oni zajednički ravnopravno tvore alat kojim spoznajem samoga sebe uz istodobno spoznavanje prostora, vremena, povijesti te socijalnih, ekonomskih, religijskih i svih drugih okolnosti, situacija i duhovnih kretanja u kojima trenutno egzistiram. Ono što mi je osobito blisko s LAUEROM jest spoznaja... da je golo tijelo u javnom prostoru, u mom gradu, blasfemija, vrijedanje malograđaštine, kada razgolicujući sebe javno skidamo lažne konformističke maske kolebljivaca koji živeći svoje živote zapravo lažu, skrivaju se od svoje stvarnosti, boje se javno iznositi mišljenja i stavove te na svaki mogući način nastoje izbjegći vlastitim djelovanjem bilo kakve promjene. Ovakav stav bi trebao ukolebljivim konformistima probuditi želju za slobodom mišljenja i izražavanja kako pojedincu tako i cijelog društva. LAUERU nije samo cilj realizirati neki projekt odnosno izraditi umjetničko djelo, njemu je važan i sam tok i postupak izrade umjetničkog djela, sva ka faza kroz koju prolazi neka misao, neka ideja, odnosno put- misao- ideja- proces rada- gotovo umjetničko djelo.

Plamen Toma Gotovca

Aleksandra Sekulić

“Ja sam svaki svoj odlazak u kino smatrao radom. Za mene je film bio stvarnost. Zato ja uživam u tome da gledam, zato je za mene svaki moj pogled film, čim otvorim oči – film. Kad gledam neku stvar, ja je ponovo stvaram.”

Tomislav Gotovac

„Tomislav Gotovac”, Hrvatski filmski savez i Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb: 2003.

4. aprila 2007. godine, Antonio G. Lauer, a.k.a. Tomislav Gotovac izveo je u Centru za kulturnu dekontaminaciju performans Paranoia View Art, koji je, osim očigledne filmske aluzije, izborom paranoje kao teme omogućio umetniku da iz neke vrste totalnog narativa prepriča prelomne momente u životu/umjetnosti (ionako nerazdvojive), što već smao po sebi uvodi u žanr paranoidnih vizija. Ovaj pregled istorije sa kraja, života/umjetnosti kao toka koji se čita iz tačke saznanja o svrsi, umetnik je izveo nad vatrom, spaljujući novine tokom svog govora. Vatru je zapalio u buretu, istom kao što su ona burad nad kojima se greju beskućnici, na tome je u pripremi performansa insistirao, a Borka Pavićević, u njihovom nežnom prijateljstvu i doslihu u ovim pripremama, odlično razumela i poštovala. Status ove vatre, osim utehe beskućnom, takođe je i pravo pročišćenja, transformacije. Prepričavajući aferu „Plastični Isus”, koja ga je koštala godina progona iz filma, i u njegovom zaključku, učinila ga umetnikom, uzneo bi list novina na pravu udaljenost od plamena i taj bi list jedno vreme lebdeo na topлом vazduhu i raspršio se u plamenu. Dim sagorelih novina zapahnuo je celu publiku, ali Tom je nastavio dok se transformacija, spaljivanje, pročišćenje nije završilo. Publike se u bekstvu od dima sklanjala sa gledališta u dvorištu

CZKD, osim par hrabrih, ali su svi i dalje u tišini slušali i pratili „master priču“ kojom je Tom optuživao, zahvaljivao, objašnjavao, dok vatra nije ugašena protivpožarnim aparatom, i tako je mesto ovog plamena postalo belo, „asanirano“, obeleženo.

2. oktobra 2019. Milan Božić je izveo performans „The Biggest“ u Centru za kulturnu dekontaminaciju. Iz autorove najave performansa: „Susreo sam čovjeka – umjetnika- samostalca-osobenjaka, koji svoj život pretače u umjetnost i umjetnost pretače u život. To je TOM. Život i umjetnost za njega su istovjetni, nema razlike između života i arta ili ako to kaže TOM „sve je film“ i „čim u jutro otvorim oči vidim film“. Ovaj veliki umjetnik za mene predstavlja orientir, putokaz, svjetionik koji razgrće maglu svekolike gluposti, konformizma, pokazujući što je istinski art. Ovim projektom želim nanovo skrenuti pozornost na njega i njegov opus, jer treba stalno podsjećati na to što on i njegov art zapravo predstavljaju. Nakon smrti umjetnika i njegov rad može umrijeti ako se ne razmišlja i ne govori o njima.“

Performans Milana Božića posvećen uspomeni na Tomislava Gotovca počeo je u potpunom mraku. Milan Božić je prvom upaljenom šibicom ovu crnu tminu narušio plamenom koji ga je osvetljavao dok je recitovao godine počevši od 1937. godine, kada je u Somboru rođen Tomislav Gotovac. „Hiljadu devetsto trideset sedma, hiljadu devetsto trideset osma, hiljadu devetsto trideset deveta...“ odjekivalo je prostorijom. Prva decenija je po svom isteku plamenom prelivena u sveću, koja je, upaljena, predata publici. Tako je Milan Božić ređao godine, počinjući brojeve nekada hiljadom, nekada tisućom, i paleći šibicom sveće, predavao ove decenije publici u sve osvetljenijem prostoru. Postepeno je skidao i odeću, približavajući se onom borbenom zahtevu Toma Gotovca da svojim golim telom narušava dogovorene okvire javnog, okove licemerne pristojnosti, i umeđnošću/životom garantuje da nema kompromisa i skrivanja. „Dvehiljade šeste dolazi u Štaglinec“,

Vlasta Delimar, Milan Božić i Antonio Laurer (Tom Gotovac) "Dva muškarca i žena", video stil, 2009.

jedina je intervencija u niz godina, označavajući tačku u vremenu kada se Milan i Tom susreću u Užarskoj radionici Štaglinec, koja je po ideji i u organizaciji Vlaste Delimar i Milana Božića bila utočište, okupljalište i motor umetnosti performansa. Recitovanje godina završava se 2010. godinom; pesmom Bili Holidej, jednom od važnih za Toma Gotovca, označen je ispraćaj Toma, i publici je ostavljeno da plamen čuva u svojim rukama. Poštovaoci, prijatelji i prijateljice, umetnici i umetnice, ostavljeni su sa zadatkom, sa svećom i imperativom da se mrak narušava.

3. oktobra, u razgovoru sa Vlastom Delimar i Milanom Božićem (uredio i moderirao Dejan Vasić, učestvovali smo još Vladimir Bjeličić i ja), Vlasta Delimar govorila je i o pripremama performansa „Dva muškarca i žena“, koji je izveden u Zagrebu 2009. godine, što je bio i Tomov poslednji performans. Vlasta Delimar, Antonio Lauer a.k.a. Tomislav Gotovac i Milan Božić prošetali su goli ulicama Zagreba.

Pripremajući performans, Tom je imao strahove da će ih neko napasti, sabotirati, zatvoriti. Vlasta Delimar mu je predložila da se performans odloži, jer nema potrebe da se izlaže takvom stresu, ako se plaši.

„Da se odloži? Ne dolazi u obzir!“

„Ali ti se plašiš...“

„Ali ja sam se uvek plašio!“

To smo mi

Razgovor sa Vlastom Delimar i Milanom Božićem
Učestvovali: Vlasta Delimar, Milan Božić, Vladimir Bjeličić i Aleksandra Sekulić

Moderacija: Dejan Vasić

Projekcije:

Lady Godiva, video, 2001. Vlasta Delimar
Dva muškarca i žena, video, 2009. Vlasta Delimar, Milan Božić i Antonio Laurer (Tom Gotovac)
Jahači Apokalipse, video, 2012. Vlasta Delimar, Milan Božić i Pino Ivančić
Užarska radionica Ivana Delimara, film, 2019.
Vlasta Delimar

Vlasta Delimar, "Užarska radionica Ivana Delimara", film still

Vlasta Delimar i Milan Božić sarađuju zajedno od 1999. godine. Prvenstveno su poznati kao umetnici koji rade u mediju performansa, i video arhiva koje će biti prikazana nastaje iz dokumentovanja samih performansa u javnim prostorima i dalje funkcioniše samostalno kao medij. U razgovoru o arhivi, pokrenuta su pitanja politike medija performansa i videa, odnosa umetnika i javnog prostora, kao i odnosa na relaciji umetnik-ca društvo. Sam razgovor usedio je nakon projekcije dokumentarnog filma "Užarska radionica Ivana Delimara".

Dva muškarca i jedna žena

Dva muškarca i jedna žena hodaju ulicom (llicom, Zagreb). Oni se pojavljaju svaki iz svog pravca iz vlastite pozicije. Muškarci su neodjeveni. Žena je u samom početku ogrnuta crnom dugom košuljom koja je raskopčana i vidi se veći dio tijela. Na glavi ima crni šešir, na nogama crne cipele sa malom potpeticom (kasnije skida košulju) Muškarci i žena se iz svojih pravaca u jednom trenutku sastaju u središtu ulice i nastavljaju zajedničko hodanje. Žena se nalazi u sredini. Povremeno se drže za ruke. Završavaju hodanje svaki u svom smjeru. Ovim nastupom htjeli smo spojiti dosadašnja iskustva zrelih umjetnika koji su se znali kroz svoju umjetnost i istkanost života suspostaviti svim ideologijama, raznim političkim preobrazbama društva, sačuvati individualnost i beskrajnu hrabrost, te neumornim ukazivanjem na ljudska prava i poštivanje različitosti ukazati na prave vrijednosti jedne ljudske egzistencije. Koncentracija na subjekt kao autobiografski i narcistički smisao spojena od dvije (tri) osobe u jednu jedinstvenu energiju dati će nam „nemoguću“ razinu ljudske svijesti koja će se dogoditi u preobraženom umjetničkom prostoru ulice llice.

Djelovanje u tom zadanom prostoru želi imati značaj umjetničkog čina koji će ukazati na najosjetilnije istine i iskrenosti naše egzistencije.

Šetnja kao Lady Godiva

U performansu Šetnja kao Lady Godiva, Vlasta Delimar citira srednjovjekovnu legendu o ženi koja je pristala projahati gradom gola, na konju, ako njezin muž Leofric, vladar grada, osloboди građane nepodnošljivih poreza. Izvodeći ritual jahanja kojim u licama Zagreba, umjetnica je stvorila odmak od svakodnevice, usmjeravajući pozornost na odgovornost svakog pojedinca spram društva, i transformativnu moć koja obitava u odluci hrabrog djelovanja rasterećenog od konvencija i moralnih ograničenja.

Ulični performans, pri čemu je konkretni urbani prostor (ulice grada Zagreba) sastavni dio socijalnog života ulice u kojem bi se trebala „izgubiti“ razlika između umjetnika, publike ili slučajnih prolaznika, ujedno postaje preobrazba utilitarnog prostora ulice u umjetnički prostor.

Slučajni prolaznici-vojeri kojima se nudi mogućnost invencije nikako ne mogu proći ravnodušni, jer ideja jest da se isprovocira emocionalno-vizualni potencijal svakog pojedinca.

Jahači Apokalipse, zar?

Umjetnička gesta „Apokalipsa“ koja će se manifestirati kao provokacija /umjetnička forma/ s jasno izraženim ekspresionističkim elementima u samom kretanju, pokretu umjetnika na konjima te snažnim vizualnim doživljajem, je poziv svakom pojedincu da se okrene prema sebi, da preispita svoje sebstvo, svoju vlastitost i postavi svoj krički odnos prema društvu u kojem živi, da svoju vlastitu egzistenciju postavi u dostojanstvo kakvo svaki pojedinac zaslужuje. Kroz smjelost duha pojačavamo svoje postojanje, rekli bismo.

Provokacija kao umjetnička forma izabrana je namjerno kako bi izazvala kritiku i šok estetskih i moralnih građanskih vrijednosti te pokušaj je da se utopisksa sinteza umjetnosti i života pretvori u neku zadovoljavajuću realnost.

Mit jahača Apokalipse poslužiti će nam kao dramaturška forma koja kroz semantiku uključuje i svakako važnu formu vizualnog: konji prekriveni platinom u boji koje simboliziraju glavna mitološka upozorenja (laž, glad, rat, smrt)

Urbane akcije oduvijek su imale dobar odjek kroz svoje javne prezentacije projekata koji su koncipirani tako da se izdje iz tzv. „elitnih“ prostora kao što su muzeji ili galerije ili slične institucije. Urbana akcija ili projekt u svojoj koncepciji svakako mora ponuditi i smisao izlaska u javni prostor, koncepciju koja će opravdati takav način prezentacije.

Kada se bilo koji segment urbanog prostora pretvara u neki drugi prostor ili mu se daje neka

privremena druga namjena, umjetnički prostor u slučaju ovog uličnog performansa poprima neminovnu interakciju sa publikom koja može biti svjesno ili nesvesno sudionik samog projekta što i jest čar urbanih akcija. Publika spontano sudjeluje ne osjećavši tjeskobu odlaska u kulturne institucije gdje se od nje traži aktivno sudjelovanje. Urbane akcije pružaju mogućnost odabira količine sudjelovanja pa mogu biti kvalitetnija i brojnija.

Sinopsis dokumentarnog filma Užarska radionica Ivana Delimara

Užarska radionica Ivana Delimara dio je kulturnog mjesto međunarodnog festivala performansa koji se održavao od 2005-2015. godine u mjestu Štaglinec pored Koprivnice, na imanju Vlaste Delimar u organizaciji umjetničke organizacije Moja zemlja Štaglinec. Radionica se ruši teškom mehanizacijom i strojevima, te zakapa u zemlju na vlastitom imanju. Nakon zakapanja, cijeli teren je porovnat te djeluje kao da tu nikada ničeg nije bilo, samo ravna površina okružena stablima. Rušenje kuće ujedno simbolizira i rušenje jednog kulturnog festivala performansa. Posebnost filma čini način snimanja, prisutnost same autorice kroz osobnu isповijest, te mozaik tonskog zapisa teške mehanizacije i strojeva za rušenje uz zvuk ptica čije je stanište ugroženo.

Prazna površina bez užarske radionice novi je početak i nova kontemplacija koja će se uskoro dogoditi na imanju Vlaste Delimar u Štaglincu.

Ekstatični zanos Vlaste Delimar

Vladimir Bjeličić

Pre tačno trideset i pet godina proslavljeni jugo-slovenski reditelj Lordan Zafranović realizovao je jedan neobičan i u odnosu na njegov dotadašnji opus daleko intimniji film pod nazivom „Ujed Andela“. U fokusu radnje smeštene na izolovanom mediteranskom ostrvu je žena svetioničara koju proganjaju tenzična ertska stanja negde na ivici jave i sna. Upravo taj karakter tumači Katalin Ladik, jedna od najznačajnijih figura jugoslovenske neoavangarde i konceptualne umetnosti. Ovakav odabir glumice svakako nije bio slučajan budući da je kroz vlastitu praksu umetnicu istraživala pitanje (ženskog) identiteta i načina na koji se on konstituiše i dezintegriše kroz performans odnosno zvuk i sliku.

Pozivanje na Ladik, te njenu ulogu u pomenutom filmu našlo se veoma korisnim kako bi se artikulisao umetnički opus jedne mlađe umetnice koja upravo tih 80-ih godina postaje jedna od vodećih protagonistinja umetnosti performansa. Reč je o Vlasti Delimar koja upravo istražuje to žensko iskustvo, ali i ertski nabolj kao centralno mesto svog postupka baziranog na upotrebi nagog tela nalik Ladik kako u „Ujedu Andela“, tako i u njenoj umetničkoj praksi.

Istraživanjem teme ženske seksualnosti odnosno ženskog prisustva Delimar suštinski dolazi do dualnosti eros/tanatos na taj način artikulišući kontinuitet viševekovnih patrijarhalno konstruisanih stereotipa vezanih za žene (kako onih negativnih ukorenjenih u mitološkom odnosno onostranom, npr. sukubus, vagina dentata, veštica, tako i onih pozitivnih - majka, isceliteljka, hraniteljka), ali i upućujući na niz društvenih i političkih implikacija koje žensko telo generiše u javnom prostoru.

Performansom „Magda“, priređenom u CZKD - u, Vlasta Delimar se nije udaljila od svoje prakse, naprotiv, reč je o logičnom nastavku serije performansa nazvanih „Pravo na orgazam posle 60-te“. Budući da Delimar razmatra žensko telo i različite procese kroz koje isto prolazi, tako se pomenuta dva rada bave pitanjem starenja tela i uma, ali i prava na protest odnosno javno izražavanje stava; iako sa „Pravom na orgazam posle 60-te“ umetnica nastupa iz lične vizure, reč je o zahtevu univerzalne prirode koji se odnosi na sve građanke i građane poznijih godina. Sa druge strane, Magda je daleko intimnija isповest kroz koju se Delimar suočava sa poslednjim danima života svoje majke, borbom sa njenom demencijom i konačno smrću. Ovde je važno podvući da pomenuti radovi ne operišu po principu višedecenijske strategije šoka u smislu prisustva nagog tela umetnice u javnom prostoru, već se koriste suptilnjim, ali podjednako delotvornim taktikama gesta i naracije koje ukazuju na odsustvo pomenutih tema u javnom diskursu.

„Magda“ je izvedena u saradnji sa Milanom Božićem sa kojim Delimar realizuje performanse u poslednje dve decenije. Ono što jeste intrigantno, a u vezi sa pomenutom dualnošću eros/tanatos jeste činjenica da praktično kroz celokupnu svoju karijeru umetnica stupa u kreativne kolaboracije sa drugim umetnicima (Željko Jerman, Tomislav Gotovac), što svakako ne čini njen postupak manje feminističkim, baš naprotiv, čini ga samo manje dogmatičnim. Ta vrsta balansa odnosno strasti i konstantne razmene jeste u funkciji izoštravanja vlastite pozicije kojom Delimar teži da penetrira društvenu zbilju.

Vlasta Delimar „Šetnja kao Lady Godiva”, video still, 2001.

Iako pojava umetničkog dua baziranog na muško-ženskom principu seže od početka dvadesetog veka, poseban format poprima upravo 1970-ih i 1980-ih godina, a najpoznatiji primer su svakako Marina Abramović i Ulay. Saradanja pomenutog para okončala s čuvenim hodom po Kineskom zidu, a baka umetnosti perfromansa je postepeno transcendirala u super stara fokusiranog na samopromociju sa izrazitim new age senzibilitetom. Poređenje Abramović i Delimar možda nije baš podesno, ali jeste svakako znakovito kako u svetu ženskih telesnih performativnih praksi začetih u Jugoslaviji (i načina na koje su se iste odvijale nakon raspada iste), tako i u svetu isčežnuća ili proizvodnje konciznog društveno-političkog komentara.

Ove godine Vlasta Delimar obeležava četiri decenije svog rada, ona ne samo da ne odustaje i zahteva, nego kontinuirano nastavlja da govori o temama koje su i dalje društveni tabu u lokalnom, regionalnom i globalnom kontekstu. Od njenih ranih performansa „Transformacija ličnosti“ (1980) i „Jebanje je tužno“ (1986), preko kulognog „Lady Godiva“ (2001), do „Prava na orgazam posle 60-te“ (2016-) i „Magde“ (2019), umetnica preispituje šta znači postajanje ili ostajanje ženom u sistemu koji se temelji na patrijarhatu gde se za pravo na ljudsko (žensko) dostojanstvo konstantno mora boriti.

Jelena Vesić

Oktobar XXX

Simpozijum o ljubavi, izloženosti, istini,
samoupravljanju, kritici, senzualnosti i sukobima
na levici (Okolo i O)

18. 11. 2019.

Izložba "Oktobar XXX: simpozijum o ljubavi,
izloženosti, istini, samoupravljanju, kritici,
senzualnosti i sukobima na levici (Okolo i O)",
Vladimir Jerić

U ponedeljak, 18. novembra u CZKD, u okviru
Likovnog programa CZKD, istoričarka umetnosti
Jelena Vesić organizovala je simpozijum o ljubavi,
izloženosti, istini, samoupravljanju, kritici, senzual-
nosti i sukobima na levici „Oktobar XXX“.

U oktobru 2012. godine sam izvela Oktobar XXX /Ekspozicija, Simposion, Performans/ kao formu izloženosti i izlaganja dugog trajanja. Okupila sam prijatelje i prijateljice, kolege i koleginice, drugove i drugarice – različite aktere levo-orientisane intelektualne i umetničke scene – da govore o umetnosti i društvu sa svojih, često sukobljenih, polazišta, da izlože sebe i sopstvenu poziciju.

Protagonisti ovog izvođenja su govorili u oštrom montažnim rezovima u trajanju od 8 sati (ponovno izvođenje osmočasovnog radnog vremena sa pauzom za ručak od jedan sat – društvene dogme fordističke epohe). Događaj je izведен u okviru Bijenala likovnih umetnosti u polu-odbačenom prostoru gradskog pozorišta, usred industrijski zagađenog Pančeva. Unutar te scene scene učesnici su govorili "u prvom licu".

Desno:

Izložba "Oktobar XXX: simpozijum o ljubavi, izloženosti, istini, samoupravljanju, kritici, senzualnosti i sukobima na levici (Okolo i O)", foto: Vladimir Jerić

Referenca na kontra-izložbu Oktobar 75 održanu u SKC-u, 1975. Godine, upisivala se u ambivalentni odnos govornika na ovoj Ekspoziciji spram projekta Novih umetničkih praksi. Tekstovi umetnika i kritičara aktivnih sedamdesetih godina, okupljenih u tematskoj publikaciji Oktobar 75 su u izvođenju Oktobra XXX imali ulogu skripta. Oktobar XXX je izведен kao govorna izložba, izložba pozicija i stavova. Referenca na Platonov Simposion (Gozba ili O ljubavi) otvarala je ovo izvođenje kao dijaloško-antagonističku raspravu o potrazi za istinom i politikom.

Učesnici Oktobra XXX bili su: Milica Tomić, Branka Ćurčić, Branislav Dimitrijević, Vladimir Jerić, Branimir Stojanović, Jelena Petrović, Antonia Majača, Svebor Mižić i Darinka Pop-Mitić, Vladan Jeremić i Rena Radl, Dubravka Sekulić i Andrej Dolinka, Vida Knežević i Marko Miletić, Ana Vujanović i Marta Popivoda, Jelena Vesić.

O politizaciji umetnosti

Dejan Vasić

Dobro veče svima i hvala što ste došli na večerašnji program „OKTOBAR XXX – simpozijum o ljubavi, izloženosti, istini, samoupravljanju, kritici, senzaulnosti i sukobima na levici“ (Okolo i o) koleginice Jelene Vesić, koji se realizuje u okviru likovnog programa Centra za kulturnu dekontaminaciju „Umetnost, kritika i politika“.

Večerašnji program započeli smo filmom Luca Bekera „Kino beleške“ u kojem portretiše umetnike dok u prvom licu iznose svoje stavove o umetnosti ili čitaju tekstove koji su objavljeni u šapirografisanom izdanju „Oktobar 75“. „Oktobi“ u Studentskom kulturnom centru bili su kontrapozicionirani u odnosu na likovnu smotru jugoslovenskog modernizma „Oktobarski Salon“ koji se organizovao u Modernoj Galeriji, u neposrednoj blizini Studentskog kulturnog centra, u Masarikovoj ulici. Dunja Blažević je u okviru „Oktobra 75“ pozvala umetnike i teoretičare koji su delovali oko SKC-a da iznesu svoje stavove u vezi sa politikom umetnosti, kao i ulogom, mestom i funkcijom koju umetnost treba da ima u socijalističkom samoupravnom društvu. Ono što po mom mišljenju povezuje tekstove jeste vizija usmeravanja umetnosti ka horizontu budućnosti, utopiskska, rekli bismo danas sa naknadnom pameću. Pitanje je da li je u tom trenutku ta vizija delovala kao utopija? Da bismo imali mogućnost pogleda ka horizontu budućnosti na šta nas kritički materijalizam obavezuje, potrebno je uzemljenje, koje je za aktere okupljene oko „Oktobra 75“ bilo radničko samoupravljanje.

2012. godine Jelena Vesić pozvala je aktere savremene umetničke i aktivističke scene da iznesu svoje stavove o umetnosti u okviru „Oktobra XXX“, a koji se temelje na postulatima i tekstovima iz „Oktobra 75“. Sam javni događaj koji je predstavljao ekspoziciju u vidu performansa dugog trajanja desio se u okviru Bijenala savremene umetnosti u Pančevu, koje je vremenski korespondiralo sa, i kako smo ga tada percipirali, bilo u opozicionom odnosu spram Oktobraskog salona, koje je tada, zajedno sa Mika Hanulom, kurirao Branko Dimitrijević, ujedno i jedan od učesnika Oktobra XXX. Kako su Darinka Pop Mitić i Svebor Midžić precizno primetili u svom tekstu sa naslovom „Mi nismo Goran Đorđević“, nije moguće pogledom usmerenim ka prošlosti imati viziju usmerenu ka budućnosti. Ovu izjavu razumem sa jedne strane kao kritiku načina na koji je postavljen Oktobar XXX, u jednakoj meri kao i Pančevačkog bijenala koje je nosilo naziv „DE/RE/Konstrukcija: prostor,vreme, sećanje“ koje su kurirali Nikola Dedić i Aneta Stojnić, ali i situacije re-vizije prošlosti u polju savremene umetnosti koja predstavlja dominantni tok od početka 2000ih do danas. Da bismo imali mogućnost pogleda ka horizontu budućnosti na koji nas kritički materijalizam obavezuje, potrebno je uzemljenje koje za aktere okupljene oko Oktobra XXX nije moglo da ponudi tranzicijom i ratom razorenog društvo.

Kao urednik likovnog programa koji nosi naziv „Umetnost, kritika i politika“, smatram važnim da aritkilišemo pitanje politizacije umetnosti i šta pod tim pojmom podrazumevamo. Oktobar XXX daje važan uvid u načine na koje se umetnost politizuje unutar umetničke i aktivističke scene kroz iskaze pozvanih aktera, tačke u kojoj se ideološki slažu ali i razilaze. Marta Popivoda i Ana Vujanović u svom tekstu „Za političku ekonomiju umetnosti“ pozivaju se na Valtera Benjamina i njegov esej „Umetničko delo u veku svoje tehničke reprodukcije“, koji se završava tezom o estetizaciji politike koji sprovodi fašizam, a na koji komunizam odgovara politizacijom umetnosti. Kako se ovim važnom tezom završava esej, ostaje nam otvoreno pitanje šta Benjamin podrazumeva pod komunističkom politizacijom umetnosti? Da li danas možemo razumeti političko propagandni rad u polju umetnosti i estetike koji proizvodimo ili bolje reći

implementiramo po postavljenim kratkoročnim i dugoročnim ciljevima fondacija, komisija i štiftunga kao komunistički? Razvoj nove publike, demokratizacija umetnosti, obrazovanje, samoobrazovanje, jednakost, empatija, solidarnost – „Ja sada treba da naučim da implementiram ono što sam živila“ – govorila je Borka Pavićević. Moj stav je da je izlišno govoriti o političkom u umetnosti ukoliko sam proces stvaralačkog rada nije postavljen politički. Drugim rečima, moramo dovesti u pitanje i transformisati sopstvene načine produkcije i obrnuti tekući proces individualizacije, spektakularizacije ali i komodifikacije savremene umetničke prakse. U suprotnom, kako to navodi Dunja Blažević u tekstu „Umetnost kao oblik svojinske svesti“ u „Oktobru 75“, stvorićemo umetnost koja je društveni prilepak koja baš ničemu ne služi, ali bez koje nije pristojno ili kulturno da se bude.

Izložba "Oktobar XXX: simpozijum o ljubavi, izloženosti, istini, samoupravljanju, kritici, senzualnosti i sukobima na levici (Okolo i O)", foto: Vladimir Jerić

Mini-kroki-kolaž sastavila Mirjana Dragosavljević

„Umetnost je u klasnom društvu immanentan oblik svesti i delatnosti i predstavlja jedan od perfidnijih instrumenata vladajuće klase u procesu eksploatacije većine. Pošto je karakter rezultata umetničke delatnosti, karakter umetničkih dela direktno determinisan zahtevima mehanizma koji obezbeđuje uslove pre svega materijalne za njihovu realizaciju i reprezentaciju, normalno je što ti rezultati nisu u stanju da efikasno ugroze funkcionisanje tog mehanizma, nego po pravilu usmereni su tako da mu služe.“

Goran Đorđević, Kino beleške

Osvrнимо se nekoliko decenija unazad, recimo od rušenja Berlinskog zida 1989., pa bacimo pogled na izložbu „Balkanski istočnici srpskog slikarstva XX veka“ u Muzeju savremene umetnosti u Beogradu iz 1994. godine za vreme direktora slikara Slobodana Trkulje, koja je održana iste godine kad je osnovan Buvljak – tržni centar za prodaju neprehrambene robe u bloku 43 na Novom Beogradu ili kada Ministarstvo kulture započinje kampanju „Lepše je sa kulturom“. Bacimo onda oko na tekst Balinta Sombatija „Danas je rat“, objavljen iste godine kad je izgrađena čuvena benzinska pumpa Dejtonka na Novom Beogradu i kad je počinjen genocid u Srebrenici.

Onda bacimo pogled na par fragmenata putanje pojma „normalizacija“ koji ide pod ruku sa rečju „tranzicija“ i dve velike izložbe koje su obeležile ovu epohu: Jedna je iz 1999. - „Posle zida: umetnost i kultura u post-komunističkoj Evropi“ u Muzeju moderne umetnosti u Stokholmu kustoskinje Bojane Pejić i kustosa Davida Elliota, gde ćemo sa posebnim fokusom obratiti pažnju na tekst Bojane Pejić pod nazivom „Dijalektika normalnosti“. Druga izložba je iz 2005. - „O normalnosti: Umetnost u Srbiji 1989-2001“, autori i kustosi izložbe: Branislava Andelković, Branislav Dimitrijević i Dejan Sretenović.

Pomenimo „poistočnjavanje“ jugoslovenske umetnosti i kulture, na koje su se nadovezale neke nove „normalizacije“ kao što su „urbana regeneracija“, „džentrifikacija“, „kulturne industrije“, „kreativne industrije“, a sa njima dolaze „инострани капитал“, „инвестиције“, „ profit“, pojmovi koji u odnosu na često rabljeni „komercijalizacija“ umetnosti, idu nekoliko koraka napred jer ne samo da podrazumevaju da umetnost mora biti tržišno orijentisana da bi postojala, već i da je njena glavna uloga da privuče investicije, kako bi se ostvario profit, od kojeg će ista ta umetnost dobiti mrvice u vidu nadnice za naručeni najamni rad, dok glavni kolač dele vlasnici kapitala i političke elite. Ovim joj je dodeljena uloga jednog malog zupčanika velikog mehanizma javno-privatne infrastrukture upregnute u privlačenje, mahom inostranih, investicija.

Borba za umetnost je nemoguća bez borbe za dostojaštvu rad i dostojaštvu život, a ona je nemoguća bez feminizma, i to ne bilo kog, već onog o kojem pišu Cinzia Aruzza, Tithi Bhattacharya i Nancy Fraser u uvodu u Tezu 3. Manifesta za 99 %:

Izložba "Oktobar XXX: simpozijum o ljubavi, izloženosti, istini, samoupravljanju, kritici, senzualnosti i sukobima na levici (Okolo i O)", foto: Vladimir Jerić

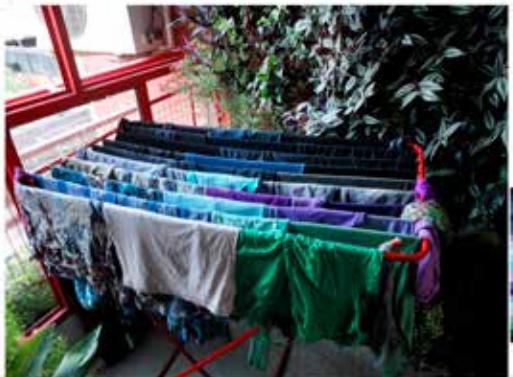
„Teza 3. Treba nam antikapitalistički feminism – feminism za 99 posto.

Feminizam koji imamo na umu prepoznaje da mora odgovoriti na krizu epohalnih razmjera: opadanje životnog standarda i nadolazeću ekološku katastrofu; podivljale ratove i intenzivno razvlačivanje; masovne migracije nasuprot bodljikavoj žici; osnaženi rasizam i ksenofobiju; te ukidanje teško stečenih socijalnih i političkih prava. Želimo odgovoriti na ove izazove. Izbjegavajući polovične mjere, feminismu koji zamišljamo u cilju je baviti se kapitalističkim korijenima metastazirajućeg barbarizma. Odbijanjem da žrtvuje dobrobit većine kako bi zaštitio slobodu nekolicine, bori se za potrebe i prava mnogih – siromašnih žena i radnika, rasiziranih i migrantskih žena, kvir i trans žena, žena s invaliditetom, žena koje se potiče da same sebe doživljavaju kao "srednju klasu" čak i kada ih kapital eksplloatira. No ovdje se ne radi samo o tome. Ovaj se feminism ne ograničava samo na tradicionalno definirana "ženska pitanja", već ustaje za sve eksplloatirane, podčinjene i opresirane, smjerajući postati izvorom nade za cijelo čovječanstvo. Nazivamo ga stoga feminismom za 99 posto.“

Ivana Smiljanić

U domaćinstvu i umetnosti

1-3. 12 2019.

Ivana Smiljanić", Uređivanje (u domaćinstvu i umetnosti)",
2008., foto dokument

Samostalna izložba Ivane Smiljanić „U domaćinstvu i umetnosti“ sastoji se iz performansa „Dnevna rutina: najmanje šest kilometara za sat vremena“ (2019-) , „IGRAM IGRAM IGRAM“ (2007-) i video instalacije, kao i fotografskog rada „Uređivanje (u domaćinstvu i umetnosti)“ (2008-). Smiljanić briše liniju razdvajanja umetnosti i života, ono što umetnica živi je ono što umetnica stvara, i na taj način politizuje svoju umetničku praksu unutar rada kao otvorenog i nezavršenog procesa. Kroz performanse i umetničko ponašanje, Smiljanić otvara pitanja odnosa umetnosti i života, očekivane uloge žene od strane države i društva, uloge umetnice od strane kulturne politike, uloge majke i načina da se majkom postane, kao i pitanje isključenosti iz javnosti važnih pitanja kao što su izazovi sa kojima se susreću žene koje prolaze procese assistiranih pokušaja začeća, odnosa sa najblžima, što je to što „priliči“ da bude izrečeno u javnosti, koje su granice osetljivosti, ranjivosti, solidarnosti i ljubavi.

Ivana Smiljanić "Dnevna rutina: najmanje šest kilometara za sat vremena", performans

01.12. 2019.

U napornom, dosadnom i povremeno duhovitom i nežnom jednočasovnom performansu, Ivana Smiljanić nam između ostalog priča koja je veza između insulinske rezistencije i steriliteta, kako izgleda leto bez sladoleda i lubenice, kako hormonska stimulacija utiče na svakodnevnicu, ko stigmatizuje bolje: stranci ili najbliži, kako je jalova umetnica zatrudnela i kako sve pomenuto utiče na emotivni, seksualni, društveni i profesionalni život. Smiljanić neprestano priča istovremeno hodajući brzim tempom, znoji se i, kako vreme odmiče, bori se za dah.

Ivana Smiljanić „Dnevna rutina: najmanje šest kilometara za sat vremena“, foto: Dragan V Jovanović

Ivana Smiljanić

„Igram igram igram”, performans

02.12.2019

Reč je o plesnim performansima u kojima, uvek u drugačijem kontekstu, Ivana Smiljanić igra uz muziku po izboru drugih. Teme kojima se bavi proizilaze iz njenog odnosa prema osobama koje učestvuju svojim muzičkim predlozima, njihovim profesijama, funkcijama koje obavlja, društvenoj grupi kojoj pripadaju ili nekoj drugoj osobnosti, koja je za Smiljanić, u datim okolnostima, važna.

Na izložbi je predstavljeno devet prethodnih izvođenja performansa IGRAM IGRAM IGRAM u formi video-instalacije: Beograd (2007), Bergen (2007), Brisel (2008), Pančevo (2009), Pula (2009), Njujork (2009), Zagreb (2010), Ljubljana (2010), Vranje (2010).

U trinaestom izvođenju performansa IGRAM IGRAM IGRAM, Ivana Smiljanić se obraća ženama koje su prošle kroz hormonsku stimulaciju u pokušaju da ostvare trudnoću sa molbom da sa njom podele pesmu uz koju bi najradije igrale svom snagom! »Ono što me zaokuplja je koliko snažno ovakva iskustva utiču na sve vidove života, činjenica da žene prolaze hormonsku stimulaciju i prateće pojave i kad je problem kod muškarca, koliki broj žena se susreo sa ovim i koliko je ogromna »rupa« u zastupanju ove teme u javnom prostoru, kao i izostanak svake vrste podrške.“

Igram igram igram
Play-lista za 2. decembar 2019.
Centar za kulturnu dekontaminaciju, Beograd
trajanje: 2 h 13 min

Lj. D. • Bill Medley & Jennifer Warnes - Time Of My Life
Aleksandrija Ajduković • Black Coffee Ft. Zakes Bantwini - Bum Bum (Black Motion Remix)
Maja Fazlagić Olić 10-7-23-0 • Ojos De Brujo - Ventilaor R80
Z. L. • Jinx - Tamo gdje je sve po mom
Ana Bandović Dromnjak • Gibonni - Hodaj
Dragana B. Stevanović • Curtis Mayfield - Move On Up
Ana Stojanović • Madness - Never Knew Your Name
Ivana Smiljanić • Talking Heads - Psycho Killer
Aleksandra Trtovac • Azucar Moreno - Bandido
J. S. • Pagans - Boy Can I Dance Good
Ana Bezić • System Of A Down - Chop Suey
Milica Milićević diSTRUKTURA • Rage Against The Machine - Killing In The Name
Branislava Malić Čosić • Björk - Army Of Me
I. D. • Anouk - It's A New Day
Vanja • Daft Punk - Get Lucky
Nikolić Ana • Fools Garden - Lemon Tree
Danijela Jović • Marija Šerifović - Ćuvam se
Uroš Đurić, umetnik • Fantastic Plastic Machine - Bachelor Pad
Saška • Zdravko Čolić - Ruška
Marija M. • Florence And The Machine - Say My Name
BeauBeau • Hercules & Love Affair Ft. Faris Badwan - Controller
Mia • ZemljaGruva - Najlepšeželje
Biljana Božić / Mima Orlović • Gloria Gaynor - I Will Survive
Jana Petrović • Aerodrom - Obična ljubavna pjesma
Marija Milenković • Marvin Gaye & Tammi Terrell - Ain't No Mountain High Enough
Lj. Č. • Enya - Orinoco Flow (Sail Away)
T. S. • Lana Del Rey - Young And Beautiful
Marina Lukić • Celine Dion - A New Day Has Come

Ivana Smiljanić „IGRAM IGRAM IGRAM“, foto: Aleksandrija Ajduković

„Uređivanje (u domaćinstvu i umetnosti)”, 2008 -

Ivana Smiljanić izlaže fotografije, izbor kompozicija opranog veša iz svoje dugogodišnje prakse prostiranja veša »po kućama«. Ova praksa je pokušaj adekvatnog odgovora na republičku kulturnu politiku po kojoj je umetnost nepotrebno opterećenje za državnu kasu. Pažljivom analizom raspodele sredstava koja se u poslednjih 10-ak godina dodeljuju u ovoj oblasti, jasno je da se pod umetnošću podrazumeva tzv. povratak starim vrednostima i očuvanje tradicije, a slušajući izjave visokih državnih zvaničnika, ispostavlja se da je uloga umetnika da krase domove osiromašenog stanovništva, a umetnice među njima imaju preće dužnosti: da se okrenu porodici i vođenju domaćinstva, sa armijom drugih žena, čijom su emancipacijom ozbiljno ugroženi napedak i brojnost nacije. Kompozicije su pažljivo i znalački ređane, umetnica je u njih utkala sva znanja stečena na osnovnim i magistarskim studijama, poštujući likovne kanone, tonske skale i valere, o čemu je ostavila diskretni vodič za gledalačko oko: tonski ključ na obodu svake zabeležene kompozicije.

Razgovor o izložbi „U domaćinstvu i umetnosti“

Učestvovali: Ivana Smiljanić,
Maja Stanković i Dejan Vasić
03.12.2019

U recentnijoj umetničkoj praksi, performansima „Dnevna rutina: najmanje šest kilometara za sat vremena“ i trinaestom izvođenju performansa „IGRAM IGRAM IGRAM“, Ivana Smiljanić pokušava da artikuliše svoje petogodišnje iskustvo asistiranih pokušaja začeća (dve in-vitro fertilizacije i mnogo drugih, manje invazivnih medicinskih assistencija). U radu u nastajanju od 2008- „Uređivanje (u domaćinstvu i umetnosti)“, Smiljanić postavlja pitanje odnosa i očekivanja društva i države spram uloge koja je namenjena umetnosti i ženi. U razgovoru ćemo otvoriti pitanja uloge umetnosti, pozicije žene, majke i umetnice, odnosa države i građana, očekivanja, želja, hormonskih terapija, trudnoće, majčinstva, zajedništva, solidarnosti i ljubavi.

„U domaćinstvu i umetnosti“

Izložba Ivane Smiljanić

Maja Stanković

Ono što je polazište za razumevanje radova Ivane Smiljanić je jedna vrlo eluzivna granica između njene umetnosti i njenog privatnog života. Ta granica, zapravo, ne postoji, jer se njen život preliva u umetnost i obratno, i to je ono što se apostrofira u nazivu izložbe. To je ujedno i jedno od ključnih obeležja savremene umetnosti, nestajanje jasnih granica između umetnosti i neumetnosti, tako da različite neumetničke radnje - kao što su u ovom slučaju igranje, hodanje, prostiranje veša - postaju deo umetničkog rada.

Ovakav tip umetničkog rada mogao bi se nazvati biopolitičkom umetnošću. Boris Grojs kaže da, u doba biopolitike u kojem živimo, ni umetnost ne može biti drugačija nego biopolitička. Polazište u teoriji biopolitike je da je život ne samo prirodna pojava, već proizvod odluka koje se donose u različitim registrima: socijalnom, ekonomskom, političkom, demografskom - do onih sasvim ličnih. Ako se to prebac u registar umetnosti, to bi značilo da proizvod umetničkog delovanja nije nužno određeni predmet, već život kao aktivnost od koje se pravi umetnički rad. Ta aktivnost uključuje strategije, odluke, postupke kojima se sam život oblikuje i tretira kao umetnička pojava. Naprimer, širenje veša u valerskoj skali (Uređivanje /u domaćinstvu i umetnosti/, 2008-). Ono što toj aktivnosti daje umetnički karakter je, dokumentacija u galeriji. Da je ta aktivnost ostala u registru privatnog, odnosno da nema dokumentacije u kontekstu umetnosti - to bi bila mala privatna aktivnost koja nema veze sa umetnošću i pored toga što je akterka umetnica i poznaje valerske skale. Dokumentacija je materijalna komponenta jednog procesa konceptualizacije koji toj aktivnosti daje umetnički karakter.

Razlika između umetničkog i neumetničkog nije više formalna, nego konceptualna, ma koliko to traumatično bilo i za konzervativne i za nazov "progresivne" umetnike i intelektualce u našoj sredini.

Biopolitičke prakse nadovezuju se i prepliću sa disciplinskim koje su uslov za prelazak u kapitalizam (Fuko), što se takođe problematizuje u Iwaninim radovima. U radu Dnevna rutina: najmanje šest km za sat vremena, (2019) telo umetnice je svedeno na disciplinsko telo, poligon za realizaciju različitih disciplinskih mehanizama: fizičkih vežbi, mentalnih vežbi, medicinskih intervencija, privatnih odluka, intimnih želja. Rad je koncipiran kroz lični, ispovedni diskurs, međutim, ovde je lično, intimno i subjektivno samo jedan krajnje izoštreni ugao koji pokazuje kako funkcionišu disciplinske tehnologije na telu pojedinca. Ono što je posebno indikativno u ovom radu je merenje efekata disciplinske moći, prevodenje disciplinske moći u egzaktni merni sistem, od merenja biohemiskih vrednosti, šećera, insulina, do kilometara koje umetnica prelazi.

U svojim radovima Ivana Smiljanić koristi sopstveno telo kao prostor ili medij pomoću kojeg problematizuje socijalne, rodne, političke matrice funkcionalisanja u našem društvu. U radu IGRAM, IGRAM, IGRAM (2007-) ona pravi mreže odnosa i time ocrtava traumatične tačke u socijalnom telu kao što su žene koje su prošle procese asistiranih pokušaja začeća ili žene u problematičnim partnerskim vezama. Istovremeno, pomoću plesa uvodi ih u javni prostor - ili bar njihove odluke kroz izbor pesama uz koje pleše - i tako ih čini vidljivim.

Pošto živimo u vremenu kada jačaju retrogradne snage i proces kretanja u desno, kada se sve to vrlo lepo "pakuje" sa neoliberalnim ludilom i tržišnom logikom i kada se iskustvo savremenosti, iskustvo tela i konceptualno iskustvo dovodi u pitanje, ovakav tip rada i izložbe bazirane na savremenom iskustvu suprotstavljaju se vrtoglavom padu u provincialno, koje se nazire na našoj sceni.

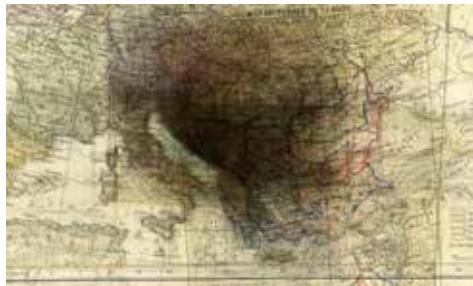
Ivana Smiljanic „Dnevna rutina: najmanje šest kilometara za sat vremena“, foto: Dragan V Jovanović

Lana Čmajčanin

Politički pejzaži, kartografije i geografske indikacije

17-18.12.2019.

Na samostalnoj izložbi Lane Čmajčanin „Politički pejzaži, kartografije i geografske indikacije“ predstavili smo video radove „Promena će doći“ (2018), „Geografske Indikacije II“ (2018) i „Geometrije vremena“ (2014), u kojima umetnica preispituje odnos geografije i granica prema subjektu. U kojoj meri su percepcija i pogled usmereni ka pojedincu uslovjeni stereotipima koji su povezani sa zemljom našeg porekla? Kojim sredstima se iscrtavaju granice država? Koja je uloga rata u tom procesu? Kako su granice upisane u telo? Kakav je odnos rata i migrantskih kriza? Kakav je odnos društva spram pojedinca? Kako putem umetnosti govorimo o kompleksnim pitanjima geopolitičkih odnosa? U razgovoru su učestvali: Lana Čmajčanin, Olga Dimitrijević, Aleksandra Sekulić i Dejan Vasić.

Lana Čmajčanin „Geometrije vremena“, video still, 2014.

Geometrije vremena

HD video • 03'30"• 2014

Preklapanjem 35 istorijskih mapa na kojima je Bosna i Hercegovina predstavljana kao deo različitih državnih formacija u poslednjih 551 godinu, kao rezultat dobijamo šum podataka čiji se slojevi najgušće prepliću upravo na prostoru BiH. Promene granica koje su sedimentirane kroz istoriju mogu se prepoznati u video radu kao zatamnjene zone koje svaku narednu intervenciju čine nemogućom, i na izvestan način predstavljaju refleksiju spram teritorijalnog integriteta zemlje gotovo nemogućim. "Video rad Geometrije vremena, predstavlja slojeve mapa koje dokumentuju visoko politizovane granice Istočne Evrope od Rimskog perioda. Slojevi granica u videu Lane Čmajčanin pokreću nas ka crnoj rupi, masa promena nacrtanih od strane vladara za vladarom, daleko udaljenih, a opet integralnih za život onih koji su živeli, ili koji i dalje žive na tom prostoru. Za njih, ove istorije ne mogu biti se izbeći niti biti izbrisane gumenicom kartografa." Charlie Tatum

Lana Čmajčanin „Geografske indikacije II”, video still, 2018.

Geografske indikacije II

HD video • 04'06" • 2018

Video rad Geographical Indication II preispituje percepciju i poimanje pojedinaca u odnosu na zemlju njihovog porekla. Granice zemlje porijekla postaju trajno upisane u tijelo, kao prepoznatljiv nacionalni identitet koji često definiše percepciju drugih i njihov odnos spram nas. Pitanje granica je pitanje patrijarhalne moći koja strukturira život u cjelini, geopolitiku, hijerarhiju, građansku, ekonomsku i vlasničku moć kao i opću dominaciju. Granice država impliciraju specifično geografsko porijeklo koje nerijetko ukazuje na to da li posjedujemo određene „kvalitete“ i „reputaciju“ što ograničava sposobnost viđenja i mogućnost razumjevanja drugih. Ovakve percepcije praćene određenim stereotipima, naročito su vidljive u imigracionim i registarskim službama Europskog administrativnog aparata koji obiluje diskriminatorskim stavovima. Rad Geographical Indication II postavlja pitanja o strukturalnom nasilju kroz ispitivanje i istraživanje geopolitičkih zona i istorijskih granica te problematizira mehanizme koji strukturišu vidljivosti, djelovanja i ograničenja identiteta baziranih na granicama zemlje porijekla, kao i prateće stereotipe zasnovane u odnosu na jezik, društvenu i ekonomsku moć. Namjera rada je da prikaže prisutno, često nevidljivo birokratsko nasilje bazirano na prisutnim etničkim, rasnim i nacionalnim stereotipima.

Lana Čmajčanin „Promena će doći“, video still, 2018.

Promena će doći

Video instalacija • HD video • 20'10" • 2018

U video radu kako se približavamo horizontu, čujemo monolog koji je napisala Olga Dimitrijević. Polazeći od pretpostavke da ne postoji nevini pejzaž, rad reflektuje različita iskustva i pejazaže mora, i fokusira se na nelagodnu vezu između mora kao mesta odmora i lepote, i mora kao mesta masovne grobnice. More nije samo turistička destinacija, ono je i politički pejzaž na kojem su iscrtane granice državnih teritorija. Takođe je ruta migracija, jedini put kojim se stiže na susednu obalu, i koje je postalo masovna grobnica mnogih koji su polagali nade kada su se upistili u svoje poslednje putovanje. Morski horizont je takođe i filozofsko-poetski pejzaž i zona kontemplacije koji nam postavlja pitanje geopolitičkih podela i odnosa moći, mehanizama koji određuju dalje konstrukcije identiteta i teritorija. Simbolično, i u kontradikciji sa gotovo nepromjenjenim statičnim pejzažom, sam naslov ukazuje na promenu, ali i upućuje na dalje preispitivanje geopolitičkih i klimatskih promena. Istovremeno, nudi mogućnost promišljanja novih prostora, i oznaka je nove politike nade i utopije.

Geografske indikacije i kontraindikacije – o mestu izložbe Lane Čmajčanin

Aleksandra Sekulić

Samostalna izložba Lane Čmajčanin „Politički pejzaži, kartografije i geografske indikacije“ je otvorena u Centru za kulturnu dekontaminaciju – Centru CZKD na kraju 2019. godine, kada se CZKD okreće velikom radu na sagledavanju dvadeset pet godina svoje prakse. Stoga je umetnička praksa koja se bavi pitanjem granica neminovno utrojena u višedecenijski kontinuitet rada CZKD na destabilizovanju krajnje normalizovanih, gotovo neupitnih postulata patrijarhalne teritorijalne logike. Najvidljiviji rezultati politika koje su petrifikale nacionalne identitetske podele su granice i disciplinovanje kretanja, ali i dublje upisivanje „porekla“, čime se bavi rad „Geografske indikacije II“, ili epistemološko disciplinovanje implementiranjem slike sveta kartografskim iskazima o politici prema prostoru, u radu „Geometrije vremena“.

Za savremenu situaciju u Evropi u kojoj se granice ojačavaju žicom, konsoliduju granične oružane snage, fenomen mora koje se pokušava postaviti kao granica i postaje grobnicom nastojanja da se savlada, ispituje rad „Promena će doći“, i korespondira sa najvećim naporima CZKD da se doprinese promišljanju ove najnovije re-militarizacije granica Evrope i sveta. Stoga je u svetu osvrta na istoriju antiratnog pokreta 1990ih, na akcije poput „Žene prelaze granice“, ova izložba svedočanstvo o nerazdvojivosti feniminstičke prakse od kritičkog mišljenja pseudo-aksiomatskih osnova kontinuiranog ratnog stanja i granica koje omogućavaju militarizaciju.

Levo/dole:

Lana Čmajčanin „Politički pejzaži, kartografije i geografske indikacije“, izložba, foto: Srdjan Veljović

Impresum

Likovni program CZKD 2019:
Umetnost, kritika i politika
Katalog

Izdavač: Centar CZKD - Centar za kulturnu dekontaminaciju, Birčaninova 21, Beograd

Za izdavača: Ana Miljanić

Urednik: Dejan Vasić

Autori/autorke tekstova: Dejan Vasić, Vlasta Delimar, Milan Božić, Aleksandra Sekulić, Vladimir Bjeličić, Jelena Vesić, Mirjana Dragosavljević, Ivana Smiljanić, Maja Stanković, Lana Čmajčanin
Fotografije programa: Srđan Veljović, Aleksandrija Ajduković, Vladimir Jerić, Dragan V. Jovanović

Dizajn: Marijana Markoska

Štampa: Standard 2

Tiraž: 300

Projekat Likovni program CZKD 2019 podržalo je Ministarstvo kulture i informisanja Republike Srbije. Realizaciju projekta pomogli su Muzej savremene umetnosti u Beogradu, Kulturni centar Beograda, Galerija Remont i Fakultet likovnih umetnosti u Beogradu.

Beograd, decembar 2019.

ISBN 978-86-88001-18-2

CIP- Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије

069.9:7.038.54(497.11)"(083.97)

LIKOVNI program 2019 : CZKD Centar za kulturnu

dekontaminaciju : umetnost, kritika, politika /

[автори, авторке текстова Dejan Vasić ... [et al.]] ; [фотографије

програма Srđan Veljović ... [et al.]] . -

Beograd : CZKD - Центар за културну деконтаминацију, 2019

(Београд : Standard 2). - 30 str. ; илстр. ;

21 cm

Podaci o autorima preuzeti iz kolofona. - Тираž 150.

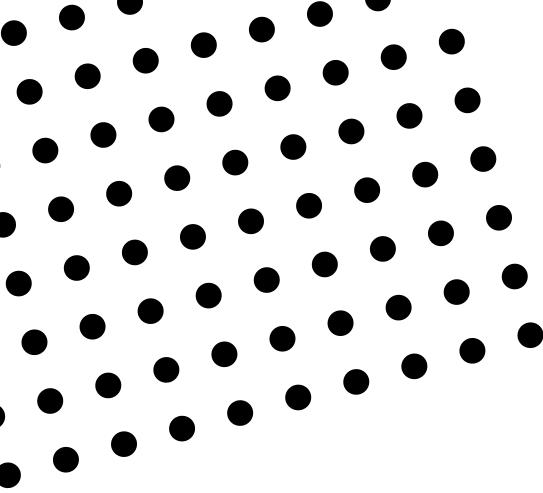
ISBN 978-86-88001-18-2

1. Вашић, Дејан, 1985- [автор]

а) Центар за културну деконтаминацију (Београд) -- Визуелне

уметности -- 2019 -- Програми

COBISS.SR-ID 282042380

likovni
program
CZKD
2019

Centar za kulturnu dekontaminaciju